

de kunne indrette sig paa at opfylde denne Pligt.

Jeg kunde have Lyst til at gøre opmærksom paa, at det bliver en forholdsvis lille Brøkdæl af Standen, som Pligten kommer til at paahvile. Der er efter de sidste statistiske Opgørelser mere end 85,000 selvstændige Udøvere af Haandværk og Industri her i Landet. Af dem er der noget over 47,000, der slet ingen Medhjælpere holde, og paa dem vil altsaa Pligten enten ikke falde eller, hvis de drive deres Næring paa Næringsbevis, først falde efter 5 Aars Forløb. Hvor mange der har Medhjælpere, har jeg ikke set efter, men der er 32,000, som have mellem 1 og 5 Medhjælpere, og der er jo ikke nogen Tvivl om, at mindst Halvdelen af disse have i det højeste 2 Medhjælpere. Resultatet bliver altsaa, at naar denne Lov træder i Kraft, vil Bogføringspligten komme til at paahvile 20,000 à 30,000 af de 85,000, medens 60,000 à 70,000 dels slet ikke ville komme ind under Loven, dels først efter 5 Aars Forløb. At det skulde være en Pligt, som blev paalagt dem alle, behøver man altsaa ikke at ængste sig for.

Jeg tror at have Ret til at sige, at den samlede Stand, som gennem sine Organisationer har udtalt Ønske om at faa denne Lov vedtagen, vil være Rigsdagen taknemmelig og ikke mene, som det ærede Medlem fra Sorø, at det ikke er en Lovgivning, der er til Ære for den danske Rigsdag, men tværtimod netop mene, at det er til Ære for den, at den har været lydhør overfor et Ønske fra en saadan samlet Stand. Jeg har været i det Tilfælde at kunne vise Udvalget frivillige, ganske af sig selv fremkomne Udtalelser fra Generalforsamlinger netop i Landhaandværkerforeninger, hvor man har udtalt Frygt for, at det — som det gjorde for kort Tid siden — saa ud, som om denne Lov ikke vilde blive gennemført i Aar, og det maatte man protestere imod, da man ikke kunde være tjent med ikke at faa den gennemført i Aar.

Jeg vil dernæst sige nogle faa Ord om det Ændringsforslag under Nr. 3, hvortil det ærede Medlem for Københavns 4de Valgkreds (Schovelin) er Medforslagsstiller, og som gaar ud paa at inddrage Brugsforeningerne med visse nærmere Begrænsninger under Bogføringspligten. Jeg har flere Gange erfaret, at der hos mange af Andelsfolket synes at herske den Mening, at man fra Byerhvervenes Side var tilbøjelig til at iværksætte en Slags Forføl-

gelse mod Brugsforeningerne. Det er noget, som egentlig forekommer mig at være lidt bagvendt, og som jeg mener paa ingen Maade er Tilfældet. Jeg vil derfor tage Anledning til at sige, at der i Byerhvervene, i Handel, Haandværk og Industri sikkert ikke er noget Menneske, som ikke erkender, at Brugs- og Andelsforeninger baade ere lovlige og berettigede, ja, de gaa endog videre og sige, at de selv vilde forbeholde sig at benytte denne Form for Sammenslutning, naar det passer dem, og derfor vilde være Modstandere af, om man vilde afskaffe denne Form for Sammenslutning. De ere altsaa ikke Modstandere deraf, men Tilhængere, selv om det er paa langt mindre Omraader, denne Form for Sammenslutninger anvendes blandt dem end blandt Landbrugerne. Der hersker aabenbart en stærkere Individualitetens Aand blandt Byerhvervenes Udøvere end i Landbruget, men man bruger ogsaa blandt de førstnævnte Sammenslutninger, Fællesindkøbsforeninger og andre lignende, hvor man finder, at man kan være tjent med det. Man ser ikke i Almindelighed paa Forbrugs- og Andelsforeninger med onde Øjne.

Tager jeg f. Eks. Andelsmejerierne, betragtes deres Oprettelse som et naturligt, sundt og glædeligt Udslag af Sammenslutningsbevægelsen. Det var en Sammenslutning af mange smaa til Løsning af en stor Opgave, som de ikke enkeltvis kunde gennemføre, og til Løsning af den paa en saadan Maade, at det var alle til Gavn og ingen til Skade. Deri ser man en ganske ideel Anvendelse af Andelssystemet. Den anden Maade, hvorpaa det er anvendt, nemlig til Oprettelse af egentlige Brugsforeninger, ser man naturligvis ikke paa med lige saa venlige Øjne, og det har den ganske naturlige Grund, at de allerfleste Brugsforeninger neppe saa meget ere oprettede af ideelle Hensyn som for at overflødiggøre Købmændene. Det er for saa vidt en Art Krigserklæring mod Købmandstanden, saa man kan ikke forlange, at denne i og for sig skal elske dem.

Jeg skal ikke her komme ind paa, hvad det er for Bevæggrunde, der have opfordret til at oprette disse Brugsforeninger — jeg tror ikke, det hører hjemme her ved anden Behandling af denne Sag —, men jeg vil kun sige, at selv om gamle Synder kunne have nogen Del i den Stemning, der har rejst Brugsforeningerne, beror det dog i det hele og store paa en Miskendelse af Købmandserhvervets, Varefordelingens Betydning og af Arbejdsfordelingens Betydning. Jeg skal, som sagt,